

Hoe zit dat nou met die cosmeticadierproeven?

Toon Hesp *Gemeenschappelijk Dierenlaboratorium, Universiteit Utrecht*

Inleiding

Herkenbaar? Als je zegt dat je met proefdieren werkt, wordt vaak gevraagd: “O, doen jullie ook cosmeticaproeven?”

Als mensen iets horen over dierproeven, denken ze vaak nog dat het om proeven op dieren voor cosmeticaproducten gaat. Terwijl dat al sinds 1997 in Nederland en in de Europese Unie vanaf 2004 verboden is. Testen op cosmetica-ingrediënten mocht nog wel in de EU, maar vanaf 2013 is er een totaalverbod op het testen van ingrediënten van cosmeticaproducten. De laatste keer overigens dat er cosmeticaproeven in Nederland zijn gedaan was in 1996. Op een totaal van 741.174 proefdieren werden toen 313 dieren gebruikt voor cosmeticadoeleinden (0,04%). De drie jaar daarvoor geen enkel (1). Zelfs dierenbeschermingsorganisaties die voor afschaffing zijn van proefdieren, praten nog steeds over cosmeticaproeven. Jammer, men mag toch aannemen dat ze ook wel van bovenstaande data op de hoogte zijn?

Maar waarom werden er eigenlijk proeven gedaan ten behoeve van de cosmetica(industrie)? Dit verhaal vertelt de geschiedenis. Op het einde nog een aantal opmerkingen over ‘proefdier-vrije cosmetica’.

Tabel 1.

1997	in Nederland worden dierproeven voor de ontwikkeling van cosmetische producten verboden (Wet op de dierproeven)
2004	in de EU worden dierproeven voor cosmetische eindproducten verboden
2009	Europees verbod op gebruik van proefdieren bij testen van ingrediënten voor cosmetische producten verbod op handelen in cosmetische producten die zijn getest op dieren en van producten waarvan de ingrediënten niet zijn getest met alternatieve methoden
2013	volledig verbod op handel in cosmetische producten waarvan de ingrediënten niet met alternatieve methoden zijn getest

http://www.europa-nu.nl/id/vh951xqujwu/verbod_op_dierproeven_bij_het_maken_van

Geschiedenis

De Egyptenaren (mannen en vrouwen) gebruikten zo'n 4000 jaar geleden al make-up om er fraaier uit te zien. Voor oogmake-up had men onder andere al ‘kohl’ (galeniet). Dit mineraal werd tot poeder vermalen en vermengd met dierlijk vet, zodat het beter op de huid bleef zitten (Afb. 1).

»

In de Romeinse tijd (zo'n 2000-2500 jaar geleden) hadden welgestelde vrouwen hun eigen vrouwelijke slaven die crèmes, lotions, oliën en dergelijke maakten. Deze slaven werden 'Cosmetae' genoemd. Hier komt dan ook het woord cosmetica vandaan. Romeinen waren over het algemeen wat donker getint. Het was 'in' om er wat lichter uit te zien. Voor het gezicht werden daarom onder andere krijtwit (kalk), witte mergel en wit lood gebruikt.

In de 16e en 17e eeuw was het gebruikelijk voor de 'betere stand', over het algemeen de mensen van adel, om er zo bleek mogelijk uit te zien. De 'gewone' mens werkte op het land, was veel buiten en was daarom vaak 'gebruind'. Er zo bleek mogelijk uitzien was een reactie daarop, je behoorde dan tot een 'betere klasse'. De gebruikte materialen hiervoor waren tinkalk (tindioxyde), aluin en (net als de Romeinen) loodwit (2). Dat mensen bijvoorbeeld langzaam een loodvergiftiging kregen (met alle gevolgen van dien) was nog niet bekend.

De twintigste eeuw

Tot in de twintigste eeuw bleef het gebruikelijk om er bleek uit te zien. Denk bijvoorbeeld aan de schilderijen van Monet of Renoir uit die tijd, waarop de vrouwen steevast met een parasol werden afgebeeld.

Rond 1900 was het gebruik van make-up nog niet gebruikelijk en werd het in de maatschappij ook niet echt geaccepteerd. Men vond het kunstmatig en nutteloos of je werd bestempeld als prostituee. Twee voorbeelden: een vrouw werd ontslagen door haar baas omdat ze rouge op haar wangen had. Tieners werden door de politie opgepakt en moesten de make-up van hun gezicht halen. Make-up werd eigenlijk alleen gebruikt door acteurs op het toneel (3).

De ontwikkeling ging echter door. In het begin lag de nadruk op 'behoud en mooier maken van de huid'.

Afbeelding 1. Op het dodenmasker van Toetankamon is duidelijk de make-up rond de ogen te zien. www.edunet.com

Afbeelding 2. Koningin Elisabeth I van Engeland (tweede helft 16e eeuw). http://en.wikipedia.org/wiki/File:Elizabeth_I_Darnley_Portrait.jpg

Afbeelding 3. 1863 'Laird's Bloom of Youth' bevat lood. <http://cosmeticsandskin.com/aba/pearl-powders.php>

Zo rond 1910 kwamen er steeds meer bedrijven die zich gingen toeleggen op het mooier maken van de mens (lees vrouw). Bedrijven als Max Factor, Elisabeth Arden, L'Oreal, Revlon en Maybelline werden allemaal in die tijd opgericht (4).

De opkomst van de (stomme) film heeft ook bijgedragen aan de acceptatie van cosmetica. De vrouwen (maar ook de mannen) werden zwaar opgemaakt om goed over te komen op film.

Afgezien van de natuurlijke grondstoffen, waaronder ook giftige zoals lood, kwik, tin, arsenicum, kwamen er ook steeds meer kunstmatige stoffen uit de (chemische) industrie op de markt. Er was echter geen regulatie, dus alles kon op de markt gebracht worden zonder getest te zijn. Dit heeft in een aantal gevallen geleid tot ernstige 'voorvallen/ongelukken'.

Zo werd in 1933 'Lash Lure' op de markt gebracht. Het was een 'permanente' mascara met als een van de bestanddelen phenylenediamine, een niet getest chemisch product. Het product zorgde voor zweren en abcessen in het gezicht, maar ook op de cornea van het oog. Meer dan een dozijn vrouwen werd permanent blind en een vrouw ('mrs. Brown') overleed aan de gevolgen van de infectie die ze had opgelopen.

Een ander voorbeeld is Koremlu Cream dat thallium bevatte. Thallium zorgt voor verlammingen en mensen raakten hierdoor dus verlamd. Thalliumverbindingen werden later onder andere als pesticide (denk aan ratten- en muizengif) gebruikt. Het is als zodanig inmiddels verboden.

Afbeelding 4. 'Mrs. Brown'. eyelashesinhistory.com/20th_century_III.html

Afbeelding 5. Paneel van de reizende expositie 'The Chamber of Horrors'. cosmeticsandskin.com/bcb/lash-lure.php

Afbeelding 6. 'Lash Lure'. eyelashesinhistory.com/20th_century_III.html

In 1936 verscheen het boek 'The Chamber of Horrors' (5), waarin een aantal voorvallen op cosmetisch, voedsel- en medisch gebied werden beschreven, die helemaal uit de hand waren gelopen. De schrijfster Ruth deForest Lamb trok met een expositie door het land en stond onder andere op agrarische tentoonstellingen. Een onderdeel van die expositie was het Lash Lure-verhaal.

In Washington kreeg ook de presidentsvrouw (Eleanor Roosevelt) de expositie te zien. Zij was zeer geschokt en heeft toen druk uitgeoefend om een en ander te reguleren. Uiteindelijk werd in 1938 'The Food and Cosmetic Drug Act' door de Amerikaanse Senaat aangenomen. De FDA (Food and Drug Authority) werd belast met het uitvoeren en controleren van deze en verwante wetten. »

In de loop van de jaren zijn door middel van dierproeven zo'n 8000 verschillende producten (grondstoffen) ontwikkeld (6). Ongeveer 300 daarvan zijn natuurlijke producten (7).

Onder cosmetica worden, naast make-up, overigens ook tandpasta, shampoo, (hand)crème, zeep en deodorant verstaan.

Het ging er niet alleen om of het irriterend was of de huid aantastte, maar er werd bijvoorbeeld ook getest op celmutaties, infertiliteit, kanker, schade voor de ongeboren vrucht, aantasting van het immuunsysteem en hormonale veranderingen (8).

REACH

In de Europese Unie is sinds 2007 een verordening van kracht die toxiciteitproeven reguleert (9). De afkorting REACH staat voor Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals. De kern van REACH is dat een bedrijf in principe van alle stoffen die het produceert, verwerkt of doorgeeft aan afnemers, de risico's moet kennen en maatregelen moet benoemen om die risico's te beheersen. Van stoffen, zeker van de stoffen die voor 1 juli 1981 op de markt zijn gekomen, ontbreken veelal gegevens die een goede risicobeoordeling mogelijk maken. REACH is erop gericht ook voor deze stoffen een risicoprofiel op te stellen.

REACH heeft grote impact op het toxicologisch onderzoek, op het gebruik van proefdieren hiervoor en op de ontwikkeling van 3V-alternatieven. In eerste instantie zal de uitvoering van REACH tot een toename van het proefdiergebruik leiden. Als eerste zullen stoffen van het hoogste productietonnage moeten worden getest, net als de stoffen die tot de groep van potentieel carcinogene (kankerverwekkende) of mutagene (genveranderende) verbindingen gerekend worden of die mogelijk schade aanrichten aan de voortplanting, de zogenaamde CMR-stoffen (carcinogeen, mutageen en/of reproductietoxisch).

Om de toxische eigenschappen van een stof te onderzoeken werden o.a. de ook in Nederland bekende LD-50 en de Draize-test gebruikt:

- De LD 50-test

Een van de methoden die werd ontwikkeld om de mate van toxiciteit te bepalen was de LD 50-test. Een zeer dieronvriendelijke methode, waarbij wordt nagegaan wat de dosering van een stof is, die na toediening aan proefdieren bij 50% sterfte veroorzaakt. Deze test is inmiddels (met enkele uitzonderingen) verboden.

- De Draize-test

De test bestaat erin 0,5 ml of 0,5 g van de te beoordelen stof met een 2,5 x 2,5 cm-patch gedurende vier uur aan te brengen op de huid van een proefdier, en vervolgens gedurende 14 dagen de huideffecten te beoordelen. De mogelijke huideffecten bestaan uit roodheid en zwelling. In ernstige gevallen kunnen tekenen van corrosie, zoals necrose, bloedingen, korstvorming, uitmondend in littekenweefsel worden waargenomen. Tegenwoordig wordt echter veelal op slachtafval getest (bijvoorbeeld koeienogen).

'Niet getest op dieren'

Tegenwoordig worden vaak producten aangeboden die 'niet getest op dieren' heten te zijn. Echter, het hergebruik van bestaande data verkregen via dierproeven wordt over het algemeen niet beschouwd als 'cosmeticatest uitgevoerd op dieren' (10,14).

Wat houdt dit in (11)?

- Het bedrijf heeft zelf het product niet getest op proefdieren, maar heeft de ingrediënten gekocht bij een leverancier die de test heeft uitgevoerd.
- Het bedrijf koopt een product of ingrediënten die in de afgelopen vijf jaar niet zijn getest op proefdieren.
- Het bedrijf maakt of koopt geen producten of ingrediënten die zijn getest op proefdieren na een van tevoren bepaalde datum.

- Het bedrijf probeert de veiligheid van zijn product (waarvan al bekend is dat de ingrediënten veilig zijn) te bepalen via in vitro-methoden, andere alternatieven en menselijke vrijwilligers.
- Een combinatie van de hierboven genoemde punten.

Op het internet vind je posters gemaakt door organisaties die tegenstander zijn van cosmetica-proeven. Hoogstwaarschijnlijk ongewild door hen grijpen de posters terug naar het 'Lash Lure-incident' uit de dertiger jaren van de vorige eeuw. En zo is de cirkel rond.....

En juist dankzij dierproeven komt dit gelukkig niet meer voor!

Literatuur

1. Zodoende 1997, Jaaroverzicht van de sectie Dierproeven, Veterinaire Hoofdinspectie van de Volksgezondheid, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 1998
2. Beauty history: Cosmetics in ancient Egypt, Cosmetic secrets of the Romans, 'The Elizabethan era', www.netdoctor.co.uk/healthy-living/beauty/beauty-secrets-from-the-past.htm
3. Gwen Kay, Dying to Be Beautiful: The Fight for Safe Cosmetics, Columbus: Ohio State University Press, 2005. Pp. 224. \$22.95. ISBN 0-8142-5138-2.
4. Cosmetic safety regulation and the role of media advertising, Maylene Xie
5. Ruth deForest Lamb, 1936: 'The Chamber of Horrors', New York, Farrar&Rinehart, Inc.
6. Cruelty free cosmetics, www.drhadwentrust.org/home/home
7. Herbal Luxuries Inc., www.herballuxuries.com
8. Poisoned for profit, <http://daniwalker.com/poisoned-for-profit/>
9. REACH, www.nkca.nl/thema's/reach
10. Testing cosmetics on animals, en.wikipedia.org/wiki/Testing_cosmetics_on_animals
11. <http://caat.jhsph.edu/publications/caatalyst/2.html>

«